संस्कृत

ग्रं.नं. १११

३४६१ कथा

सत्यशंकरकथा

४१०/पु. ११२

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

अथसत्यशांक [illegible] थाप्रारंभः॥श्री

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

स. श्रीगणेशायनमः॥ श्रीशंकरप्रसंन्न॥ कर्पूरगौरधवलंसक- शं.
लघनाशंत्र्यक्षंसमस्तजनकामितकामपूरं॥ देवेंद्रवंदित-
पदांबुजयुग्ममीशं श्रीसत्यशंकरमुमार्धतनुंस्मरामि॥१॥ भूते-
शंजगदानंदंपार्वतीवल्लभंहरं॥ प्रणमामिसदाभक्त्यात्रैलो-
क्यकामदंप्रभुं॥२॥ दुर्गमेविषमेघोरेशत्रुभिःपरिपीडिते॥ हरोरक्ष-
तुसर्वज्ञस्तथानिष्टभयेषुच॥३॥ नामानीशस्यसंकीर्त्यईप्सितं
फलमाप्नुयात्॥ सत्यशंकरदेवेशंवंदेहंकामदंशिवं॥४॥ लीलया
१ विततंविश्वंविचित्रंभूतसंज्ञितं॥ अथकथाप्रसंगआरभ्यते॥ १

Joint project of Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2A)

एकदामुनयःसेर्वेसर्वलोकहितेरताः॥सुरम्येनैमिषारण्येगो
ष्ठींचक्रुर्मनोरमाम्॥तदंतरेमहाप्राज्ञोव्यासशिष्योमहायशाः
सूतशिष्यगणैर्युक्तःसमायातोहरिंस्मरन्॥२॥तमायांतंसमा
स्का लोक्यसर्वशास्त्रार्थपारगाः॥मुनयःसर्वेसमुत्तस्थुःशौनकाद्यास्तपो
धनाः॥३॥सोपितान्सहसाभ्येत्यामुनीन्परमवैदिकान्॥नना
मदंडवद्भूमौसर्वधर्मविदांवरः॥४॥वरासनेमहाबुद्धिस्तैर्द
त्तेमुनिसत्तमैः॥उवाससदस्तोममध्येसर्वैःशिष्यगणैर्वृतः॥५॥त
त्रोपविष्टंतंसूतंशौनकोमुनिसत्तमः॥बध्दांजलिरिमांवाच

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai ... joint project of the

(3)

स मुवाच विनयान्वितः॥६॥शौनकउवाच॥महर्षेसूतसर्वज्ञकलि शं

कालेसमागते॥केनोपायेनभगवन्कामाःसिध्यंतिवैनृणां॥७॥

कलौसर्वेभविष्यंति॥पापकर्मपरायणाः॥वेदविद्याविही-

नाश्चतेषांसिद्धिःकथंभवेत्॥८॥कलावन्नगताःप्राणालो

कास्त्वल्पायुषस्तथा॥निर्धनाश्चभविष्यंतितेषांसिद्धिःकथंभ

वेत्॥९॥तेषांमनोरथप्राप्तिःकेनोपायेनसाभवेत्॥तदुपायंस

माख्याहिजनानामार्तिनाशनं॥१०॥सूतउवाच॥शृणुशौनक-

२ सर्वज्ञसत्यशंकरनामकं॥व्रतमेतत्कलौसर्वसिद्धिदंकलुषापहं २

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(3A)

॥११॥ व्रतमेतत्करिष्यंतियेनराःस्वार्थसाधकाः॥तेषांनिर्जोप्सितप्रा
प्तिःशीघ्रमेवभविष्यति॥१२॥अत्रार्थेकथयिष्यामिकथांपौराणि-
कींपुरा॥अवंतीमंडलेरम्येसुदामानामवैद्विजः॥१३॥सकलत्रः
साग्निकश्चतपस्वीवृद्धसंमतः॥दारिद्र्यपीडितोनित्यंभिक्षावृ
त्तिंसदाकरोतु॥१४॥एकस्मिन्दिवसेविप्राविचार्यात्स्वयस
त्वरं॥भिक्षार्थंसन्मुनिस्तत्रागतवानीश्वरंस्मरंन्‌॥१५॥अर्ध
मार्गगतोविप्रावातेनपरिपीडितः॥क्षुधयापीडितःसाधुर्मार्गभ्र
ष्टोबभूवह॥१६॥गच्छन्कुपथमार्गेणकस्मिंश्चित्काननेगतः॥

क्षि
त्था

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

स· तत्रैकस्मिन्मुनिश्रेष्ठोददर्शी हरपूजनं ॥१७॥ मंडपंकदलीखंडमं श·
डितंध्वजमुत्तमं ॥ नानादेशागतैर्लोकैर्नवग्रहयुतंशिवं ॥१८॥ ना
नाद्विजगणाकीर्णंरंगभूमिपरिष्कृतं ॥ दृष्ट्वातत्रसमागत्यसाष्टां
गंप्रणम्यच ॥१९॥ बध्वांज[illegible]भूत्वापप्रच्छमुनिपुंगवान् ॥
किमत्रक्रियतेसभ्याभवद्भि[illegible]कपूजितैः ॥२०॥ किमेतस्यफ
लंब्रूतकस्यदेवस्यपूजनं ॥ न[illegible]ध्यक्रियतांसभ्याआर्तानामार्ति
नाशनं ॥२१॥ मुनिरुवाच ॥ भोविप्रेलद्व्रतमिदंधर्मकामार्थसाधकं
२ मिलित्वाक्रियतेस्माभिःसत्यशंकरपूजनं ॥२२॥ विद्यार्थीरु- २

शागता र्लोका र्नै

तं

(5A)

भतेविद्यांधनार्थीलभतेधनं॥कामानवाप्नुयात्कामिवंध्यापिल
भतेस्रुतं॥२३॥यंयंकाममभिध्यायेत्सत्यद्वांकरपूजने॥तंतंका
ममवाप्नोतिनरोनास्त्यत्रसंशयः॥२४॥सूतउवाच॥इतिते-
षांवचःश्रुत्वासंकल्पकृत [illegible]॥द्विजाअहंपीडितोस्मिदा
रिद्र्येणवलीयसा॥२५॥[illegible]निकार्येसम्यकृतोनभवस्यवनी
स्कराः॥आतिथ्यमतिथीनां[illegible]कुटुंबस्यचपोषणं॥२६॥कलि-
कालेसमायातेमुख्यत्वंदृश्यतेधने॥द्रव्यंनास्तिगृहेयस्याध
र्मस्तोत्रं मेस्त्रातुनिगद्यते॥२७॥मान्यताचयशःकीर्तिर्धनिनोदृश्यतेभु
स्तोत्रंनविद्यते

वन्द्य

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5)

स· वि॥तस्मादहं नुगच्छामिन्नारणंसत्यन्नांकरं॥२८॥हेसभ्यामहृहे शा·
नास्ति धनं धान्यंच किं न्नुभं॥अथमेयदिलुभ्येतधनधान्या
दिकं द्विजाः॥२९॥अवश्यंपूजयिष्यामिभक्त्याश्रीसत्यन्नाकरं आ
॥भवंतश्चानुमोदंतु-कामना सिद्धिरस्त्विति॥३०॥तथेत्यु
क्ता द्विजेस्तुष्टःस्वदाम्य द्विजसत्तमः॥संकल्प्य मनसाका
मंआश्रमंस्वजगामह॥३१॥एतस्मिन्नंतरेविप्रामुनिस्थानंग
तेद्विजे॥महत्यासेनयायुक्तस्त्वोजगामनृपोत्तमः॥३२॥अ-
४ योध्याधिपतिःश्रीमान्बृहद्बलस्ततोवरः॥भक्तिमाच्छ्लेकस्य ४

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

सीतु गोब्राह्मणहितः सदा ॥ ३३ ॥ तेनदृष्टंमुनिस्छानंदृव्यही
नंस्फनिर्मलं ॥ रात्रौतत्रकृतावासो बभूवनृपवत्सलः ॥ ३४ ॥ सो
मवारदिनेप्रातःसायंपूजांसमारभतु ॥ श्रीसत्यशंकरस्यापिमुनि
स्थानस्यसंनिधौ ॥ ३५ ॥ [illegible] समाप्य पूजनंराजामुनिस्छानंसमा-
विशतु ॥ अग्निंदृष्ट्वानमस्कृ[illegible]यांबरधनादिकं ॥ ३६ ॥ सम
र्प्यद्विजपत्नीतांनमस्कृत्या [illegible] श्वरः ॥ तयास्वस्त्ययनंप्राप्य-
स्वदेशांचलितोनृभिः ॥ अनंतरविप्रराजामुनिस्छानागृहाग
तं ॥ ददर्शस्वपतिंसाध्वीमुदंपरमवापसा ॥ रात्रौस्वस्वामिनंस

से

सा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6)

स॰ ध्यकु निषेव्य विगतश्रमं ॥ कृत्वोपविश्य नीतिज्ञास्तमुवाच मनोर शा॰
मा॥ सत्य उवाच ॥ आयोध्याधीश्वरः श्रीमान्बृहद्बलसुतो नृपः॥
श्रीमद्दृहंसमागत्य वन्दित्वा [illegible] विवाह ॥४०॥ तत्रागिंश्च नमस्कृ
त्य तेन श्रीस्वामी समर्पितं ॥ द्रव्यं [illegible] कं सर्वं गृह्यतां हर्षपूर्वकं ॥ त-
च्छ्रुत्वा द्विजराजस्तु स्ववृत्तांतं [illegible] ये तु ॥ सत्येश्वरस्य पूजायामा
हृत्यं वाडवोदितं ॥ स्वसंक[illegible]यस्तत्र चकार मुनिपुंगवः ॥
तत्कृपातो धनं संप्राप्तं द्रव्यं नास्त्यत्र कारणं ॥ द्वितीयं तेन साध्विलं
५ कुर्विदं पूजनं शुभं ॥ आहूय बंधुमित्राणि तथा सांनिध्यवासि- ५

(6A)

नः॥आहृत्यपूजासंभारान् सोमवार दिनेशुभे॥पौर्णमास्यां च
तुर्दस्यामन्यस्मिन्वादिनेशुभे॥मंडपं करली स्तंभं चित्रध्वजयु
तंनवं॥नानातोरणसंवीतं पुष्पमालापरिष्कृतं॥चतुर्दिक्षांशपयुक्तैः
पंचपल्लवभूषितैः॥सायं[illegible]लं स्थाप्य नर्मदागर्भसंभवाम्॥
कुर्वंतितेपूर्णकुंभैर्वेष्टितं[illegible]न्विसः॥तदंतरेवेदिकायांपू
र्णकुंभोपरिस्थितं॥सस्था[illegible]नामानमुमयासहितं शिवं॥सं
पूज्यप्राप्नुयान्मर्त्यो निजसंकल्पितं सदा॥एवंमामुनयः प्राहु
स्तत्करोमिप्रियेधुना॥इत्येवं निश्चयं कृत्वा चकार शिवपूजनं॥

(७)

श्रीः

स. तेनकर्मविपाकेनप्रसंन्नः सत्यशंकरः ॥ द्वारिकायां विभो कृष्णो श.
निद्रां कुर्वति मंदिरे ॥५०॥ आगत्यस्वस्वरूपेण बोधयामास
माधवं ॥ भो कृष्ण मालवे देशे अवंतीसंनिधौ शुभं ॥५१॥ मुनिस्था
नं द्विजस्तत्रसकशामा नाम विश्रुतः ॥ यश्च विद्याभ्यासकाले सहा
पी ध्याई बभूव ते ॥५२॥ त्वया दृढमतुलश्चासीरधुना कर्मशोषतः
॥ महादारिद्र्ययुक्तश्च कुटुंबभरणाक्षमः ॥५३॥ तेन दारिद्र्य
प नाशार्थं सत्यशंकरनामिकं ॥ व्रतं मत्प्रीतिकामेन समाचरितमी
६ श्वरं ॥५४॥ तेनतुष्टोहमीशं त्वां याचितुं धनमुत्तमं ॥ प्रेषयिष्यामि ६

(7A)

भोदेवतस्संकल्पं विधीयतां ॥ यदितेमयिचेद्भक्तिः पूर्णंकुरुम
स्य नोरथं ॥ तद्द्विजस्यतेनाहंतुष्टोस्मिभुवनेश्वरः ॥ ५६ ॥ सत्वाद्य
दिनमारभ्यसप्तमेदिवसेशुभे ॥ आयास्यतिनसंदेहइत्युक्
त्वांतरधीयत ॥ ५७ ॥ तृतीयदिवसेरात्रौस्वप्नावस्थांगतेमुनौ
॥ बोधयामाससशिवोविप्ररूपणतंद्विजं ॥ ५८ ॥ हेविप्रशीघ्रं
गच्छ त्वंद्वारिकायांतुपूजितां ॥ तत्रेश्वरंयादवानांश्रीकृष्णमितिवि
श्रुतं ॥ ५९ ॥ भवान्पश्यतुतत्कालेदास्यतिस्वधनादिकं ॥
मुनेनास्त्यत्रसंदेहोमयोक्तंतत्त्वसाधकं ॥ ६० ॥ सत्यशंकर

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

स० उवाच॥ इत्येवमुक्त्वा विप्रोसौ अंतर्धानमगादीश्वरः॥ मुनिस्तु शा॰
शीघ्रमुत्स्थाय यदध्यौ ब्रह्मसनातनं॥६१॥ इतिश्रीरेवाखंडे
सत्यशंकरोपाख्याने प्रथमोऽध्यायः॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
सूतउवाच॥ अथप्रभाते समुनिः स्नात्वा संध्यादिकर्म च॥
अग्निसेवां च निर्वर्त्य पत्नीं प्राह सधर्मिणीं॥१॥ सुशामाउवाच
॥अयि प्रिये गमिष्यामि प्रभाते द्वारकापुरीं॥ तत्रेश्वरो यादवा-
नां श्रीकृष्णो वसतेऽधुना॥२॥ सच मेऽस्ति सहाध्यायी विद्याबं-
७ धुश्च सत्तमः॥ मित्रश्च परमोदारः सर्वकामार्थसाधकः॥३॥ द्र ७

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(8A)

ष्टं तन्मुखकमलं कमलामानसविहारिमुक्तमलं ॥ कमलासना
दिदेवैर्दुर्दर्शी मदं हासि गच्छामि ॥ ४ ॥ स विभुः समागमे सति
शास्यति मे सत्वरं धनादि बहु ॥ यात्यां विना पियेन प्रपंच नि
वीह मामुया मिष्टं ॥ ५ ॥ तावत्तस्य महालज्जा संगमे भविताम
म ॥ रिक्तपाणिर्न शोधीमानूराजाभेषजं गुरुं ॥ ६ ॥ न पश्येयस्थी
यतस्तस्मान्नेयं किंचिदुपायनं ॥ तत्तु नास्ति गृहे तन्वीतश्रीति
जनकं खलु ॥ सर्वतः परिपूर्णस्य लक्ष्मीकांतस्य सत्रते ॥ किं
देयं सर्वरूपस्येत्यक्त्वा तूष्णीं रुरोद ह ॥ ८ ॥ तदा विव्हलितं द

दे

दीर्घरोग
रमान्तो

(९)

स· व्हा पत्नी प्राह सती पतिं ॥ सती उवाच ॥ प्राणनाथ मया नीताः शा·
पृथुका द्विजगेहतः ॥ याचित्वा गाय संकर्तुं सत्यशंकरपूजने
॥ नैवेद्यं पायसं प्रोक्तं पृथुकानां हरप्रियं ॥ तच्छेषं पृथुकाः संति
तद्रूपायनमुत्तमं ॥१०॥ गृहीत्वा भक्ति पूर्वं ते भवान्गच्छतु स·
त्वरं ॥ सूत उवाच ॥ इति स्त्रीवाक्यमाकर्ण्य ब्राह्मणस्तामुवा
चह ॥ श्वः प्रभाते गमिष्यामि सत्यशंकरपूजनं ॥ कुरुष्वाद्य प्रि
ये भक्त्या प्रसादं देहि सुव्रते ॥१२॥ जाग्ध्वा प्रसादं सानंदो गामि
८ ष्ये वैष्णवी पुरीं ॥ श्रीसत्यशंकरस्तेन करिष्यति मदीप्सितं ॥१३॥ ८

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(9A)

एतच्छ्रुत्वा तु तत्पत्नी सायंसोमेदिनेसती॥ आहूयबंधुमित्राणित
थासंनिध्यवासिनः॥१४॥ कृत्वापूजनसामग्रीमर्चयामासशंकरं॥
भक्त्याप्रसादंसंगृह्यकृत्वाचद्विजतर्पणं॥१५॥ चैरुरखंडनिवधंस
तु सूक्ष्मपृथुकपुंजकं॥ मुष्टित्रयमितंपत्नीददौतस्यमुनेःकरे॥
॥१६॥ सुदामापिस्वहस्तेनकक्षेकृत्वाथतत्स्करं॥ जगामद्वारिकांकृ
ष्णपालितांयादवाश्रितां॥१७॥ तत्रसंप्राप्यसमुनिःसप्तकक्षाःसु
शोभिताः॥ अतिक्रम्यजगामाशुरुक्मिणीमंदिरेमुदा॥१८॥ त-
त्रागतंसुदामानंरत्नपर्यंकमाश्रितः॥ भगवान्वासुदेवोपिदृष्ट्वा

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(10)

स· त्थायससंभ्रमात्॥१९॥हस्ते धृत्वा द्विजंवृद्धंस्वपर्यंकेन्यवेशय दा०
त्॥पादौप्रक्षाल्यसंभोज्यवरान्नेनचभक्तितः॥२०॥तंविश्रांतं-
सुखासीनंपप्रच्छकुशलंप्रियं॥ततोमुदास्वहस्तेनतत्कुक्षिस्थमु
पायनं॥२१॥आछिद्यपस्त्रीतिकरमुपायनमिदंसखे॥मुनेकिंनुक
रिष्यामितवैतस्यप्रतिक्रिया॥२२॥इत्युक्त्वासत्वरंश्रीमान्बद्धं-
पृथकपुंजकं॥आछिद्यजग्ध[illegible]यकक्षासंस्थितमीश्वरः॥२३
॥जग्ध्वामुष्टिमितंप्रीत्यासात्मविश्वंप्रभुःस्वयं॥तृप्तंचामन्यत- प्तं
९ स्त्विप्रंद्विःकृत्वैवंचखादसः॥२४॥त्रिःकृत्वापुनरप्येवंतत्मुष्टिप्र ९

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(10A)

मितपुंजकं ॥ जग्धुंप्रवृत्तस्तावद्भिरुक्मिण्याऽसनिवारितः ॥ २७

॥ रुक्मिणीतत्करं धृत्वा निवार्यहरिमब्रवीत् ॥ सत्स्युवाच ॥ एकमुष्टि

मितं जग्धं शिवंनैवेद्यशेषकं ॥ सत्यशंकरनैवेद्यशेषं भुविसुदुर्लभं

॥ तद्द्विवारं हि भवता शिवभक्तेनभक्षितं ॥ तज्ज्ञानंदनिमग्नेन विश्वंभ

रदयालुना ॥ शंकरप्रियभक्ताय यस्मै विप्रायमाधव ॥ प्रीत्याधना

दिकं दत्तं श्रीमतां भुविदुर्लभं ॥ एतावतीवसर्वस्वं दत्तं किंदातुमि

च्छसि ॥ यदर्थं त्वं तृतीयां वै मुष्टिमिच्छसि भक्षितुं ॥ २८ ॥ तत्रिलोके

नपश्यामि मां विना किमपि प्रभो ॥ यस्मै धनादिकं दत्वा मां त्रि-

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(11)

स॰	प्रियांदातुमिच्छति ॥३०॥ सोयंकस्मात्प्रियतमोदरिद्रोदुर्बलोद्वि	श॰
काष्र्ण्याः	जः॥ कृष्णायाः पांडवींगोपाः प्रियाणि नाश्वमेश्रुताः॥३१॥ एताव-	
	त्काळमेतादृक्नतेषांचसमर्पितं॥ एतत्कथयमेसर्वंचरित्रंद्वि	
	जसत्तम॥३२॥ सूतउवाच॥ इति श्रुत्वायादवेशः कथयामासतत	
छ्रोतृ	त्कथां॥ शिवभक्तिप्रदांसाधा[illegible]णा भक्तिपूर्वकं॥३३॥ श्री	
	कृष्णउवाच॥ अयिप्रियेब्राह्मणो यस्सुदामानामवैद्विजः॥ करो	
	तिस्मसदाभक्त्यासत्यशंकरपूजनं॥३४॥ सर्वकामप्रदंभुक्ति	
१०	मुक्तिदंशंकरप्रियं॥ सर्वदेवप्रियंभद्रंमस्त्रीतिवशाकारकं॥३५	१०

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com